Anti-intellektualismen.

Den nya politiska romantiken.

Den för antiintellektualismen kännetecknande tankekedjan (nihilism, livstro, illusionism) är ur psykologisk synpunkt ett uttryck för de intellektuellas självförakt; klarast har kanske denna känsla skildrats av Thomas Mann, vars rationalistiska patos först under den nationalsocialistiska rörelsens tryck synes ha nått full medvetenhet. Barrès och Sorel, för att nämna blott dessa två exempel, synas ständigt vrida sig under den pina som deras egen tankeklarhet framkallar. Att den attityd de slutligen gjort till sin fängslat stora delar av den borgerliga ungdom som uppväxt i skepticismens skugga är icke ägnat att förvåna. Deras läror ha kunnat frigöra handlingsbegäret utan att enervera förnuftet. De ha på en gång tillfredsställt behovet av tvivel och tro. Kombinationen av nihilism och heroism, av hopplöshet och patos, har verkat exciterande; mot bakgrunden av intighet och undergång har livsviljan blivit upsäktlig, till och med tragiskt stor, handlingen en stolt och tapper utmaning. Antiintellektualismen har blivit en stimulans för en blaserad, något ytlig intellektualism, en intellektualism som startat med allför stora, religiöst färgade förhoppningar och som känner sig besviken. Den har utlöst ressentimentkänslor hos sinnen som i böckerna förgäves sökt "sanningen", den har givit illusioner åt folk vars pretentioner på dyliks stegrats en smula över det vardagliga, men vars begär efter ordmagi icke släckts genom vetandet.

Antiintellektualismen har emellertid icke blott färgat föreställningssättet inom några intellektuella kretsar, den har också tjänstgjort som beteckning för stora politiska rörelser. Till de många från olika håll hämtade idéer under vilka de nationalsocialistiska rörelserna i Italien och Tyskland gå fram hör även den medvetna primitivismen. Tio år efter sin död hör Sorel till de stora politiska namnen, men det är icke arbetarklassen, utan dess motståndare som hyllar honom. Sorel erkännes som teorins grundläggare, men den myt man accepterar är Barrès'.

Den starka påverkan Mussolini rönt från Sorel, Pareto och andra med dem besläktade tänkare är väl känd; Sorel var inom den radikala socialistgrupp som Mussolini ursprungligen tillhörde, mera känd och uppskattad än någonsin i sitt franska hemland. I den mån fascismen över huvud under sin revolutionära period sökte en teoretisk legitimation var det huvudsakligen i kombinationen av livstro och aktivism. "Då alla ideologier äro likvärdiga, alla äro fiktioner, anser den moderna relativismen att var och en har rätt att skapa sin egen och att göra den gällande med all sin kraft", är en ur ett filosofiskt arbete hämtad fras, som Mussolini förklarar vara betecknande för fascismens inställning. Med Sorel talade han om målföreställningarna såsom eggande myter. Som socialist hade han utgått från myten om klasskampen, som fascist utgick han från myten om nationen. "Vi ha skapat en myt", yttrade han i sitt tal på partikongressen i Neapel, några dagar före marschen mot Rom. "Myten är en tro, en lidelse. Det är icke nödvändigt att den är en verklighet. Den är ställvida en verklighet som den medför eggelse, hopp, tro och mod. Vår myt är nationen, vår tro är nationens storhet".

Även sedan fascismen kommit till makten och utformat en på föreställningen om staten såsom en överindividuell personlighet grundad statslära predikas relativism och antiintellektualism vid sidan av den nya dogmatiken. Man talar om den rena handlingens överlägsenhet, om tänkandet såsom försvagande vilja och kraft, om fascismen som en filosofi som icke tänker utan handlar. Ofta antyda de fascistiska ideologerna att deras läror ha sitt värde såsom myter, oberoende av sanningshalten; de producera illusioner, som genom skolorna bli de nya generationernas tro. En hel kår av författare arbetar sålunda på att kritisera tänkandet och att samtidigt utforma tankesystem.

Även i de nationalsocialistiska skrifterna framträder ständigt en antiintellektualistisk livstro, även om den sällan får så klara uttryck som hos fascismen, vars tillgång på tränade dialektiker är ojämförligt större. Et ledmotiv i Hitlers huvudarbete är betonandet av att alla teorier måste tjäna livet och skola bedömas ur denna synpunkt att vilja och handlingskraft äro väsentligare än rationellt tänkande. I en sats som erinner om Barrès uttalar han att "den yttersta insikten" innebär "förstånde av de instinktiva motiven" och att "halvbildningen lierycker människorna från naturinstinkten". Ordet intellektuell är ett skymford, föga mindre grovt än orden jude och marxist. "Sann nationalsocialism är instinkt, icke vetande", skriver Göbbels. "Ned med förnuftet", är den karaktäristiska rubriken på en artikel där rationalism och objektivitetsträvan betecknas som farliga för livsviljan. Då Rosenberg kallar den nationalsocialistiska rasteorin "det tjugonde århundradets myt" synes han medvetet acceptera den uppfattning om idéerna som stimulanser för handlandet som man i mera vag gestaltning ständigt kan skönja i den nationalsocialistiska litteraturen.

Med det sagda har jag naturligtvis ej velat påstå att antiintellektualismen skulle vara en väsentlig, eller ens en avsevärd, faktor i det kausalsammanhang som ligger bakom senare års nationalistiska diktaturtendenser, icke häller att den skulle vara det centrala momentet i de berörda rörelsernas andliga legitimationssträvan. Frågan om ideologins betydelse i det historiska skeendet lämnas här å sido. Det väsentliga är att antiintellektualismen, som i och för sig kan tjäna som skräll för vilken politisk inställning som hälst, i närvarande situation framför allt är en attityd hos antidemokratiska, nationella och antisocialistiska rörelser, att den blivit ett vapen i den socialа kontrarevolutionens tjänst. Varpå beror detta?

Att antiintellektualismen lämnar stöd åt en principiell kritik av demokratin är utan vidare klart. Demokratins väsen är diskussion, utjämnande, kompromiss, dess teoretiker utgå från möjligheten av rationella lösningar som äro acceptabla för det stora flertalet, och se i samhällsfreden det grundläggande värdet. Den med icke våldsamma medel förda kampen mellan olika åskådningar är essentiell för demokratin; denna fixerar icke ett gemensamt politiskt värdebestånd. Med utgångspunkt från den relativistiska aktivismen har demokratin angripits såsom ägnad att försvaga handlingsviljan och den primitiva tron som ett medel att undergräva den élan som betraktas som det enda absoluta värdet. I stället för det fredliga övertygandet predikar man suggestionen och våldet; våldet blir det högsta uttrycket för handlingsdriften och tillika en stimulans för tron. Emot den statsform där man diskuterar och förhandlar sättes handlandets statsform, diktaturen, där de aktiva och starka leda och där massans begränsningar och tro utan reservationer fylles genom den statliga reklamen.

Av större intresse är det samband som föreligger mellan antiintellektualismen och reaktionen mot socialism och kommunism, mot de rörelser som hota den bestående sociala hierarkin. Dessa rörelser äro burna av rationalistiskt patos. De tro sig med förnuftets hjälp kunna söndersmula de värdeföreställningar som tjäna som stöd åt den privatkapitalistiska ordningen och framför allt åt den socialа och ekonomiska differentieringen; de äro utilitarismens och upplysningsfilosofins arvtagare. De äro mer än några andra av nutidens politiska rörelser präglade av en i grunden optimistisk evolutionstro, de äro allt utom relativistiska. Antiintellektualismen hör till dq förskansningar som de intellektuella. främlingslegionen i bourgeoisins armé, bygga upp mot den hotande socialа revolutionen. Genom nihilismen undandrar man sig den rationalistiska analysen, genom den nya livskänslan gives romantisk glans åt det bestående, även åt brytningarna och olyckan ("livets mångfald och rikedom"), genom illusionismen ger man massorna skådespel i stället för bröd. Liksom det tidiga 1800-talets romantik blev ett vapen mot den politiska jämlikhetsidén blir alltså antiintellektualismen ett vapen i kampen mot kravet på socialt och ekonomisk utjämning. I hägnet av denna tro av andra graden kan man återupprätta de halvt raserade politiska, religiösa och sociala värdehierarkierna.

Herbert Tingsten.

FORTLÖPANDE OLYCKS-STATISTIK.

I februari i fjol hemställde ett antal riksdagsmän, bland dessa nuvarande försvarsminister Ivar Vennerström, att polismyndigheterna vid alla utredningar om trafikolyckor även skulle undersöka huruvida vägbeläggningens beskaffenhet kan ha vållat eller medverkat till olyckshändelsen. Rapport över dessa undersökningar skulle inges till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för vidare bearbetning. Framställningen har varit på remiss till denna styrelse, som i yttrande instämmer. Centralbyrån åberopar att samtidigt avgivna yttranden över centralföreningarna för nykterhetsbevarkning framställning om anordnande av fortlöpande statistik över trafikolyckor.

Statens ansvar för folkskolan starkt ökat.

Skatteutjämningsberedningen föreslår radikala omläggningar.

KOMMUNALA LÄTTNADER.

Den s. k. skatteutjämningsberedningen förordar i nu avgivna betänkanden en rad genomgripande överflyttningar och omregleringar beträffande statens, landstingens och primärkommunernas ekonomiska uppgifter. Förslaget berör bl. a. folkskolväsendet, hälso- och sjukvård, vägväsendet och polisorganisationen. Av en approximativ sammanställning rörande de förslagna kostnadsöverflyttningsmomens budvreallet med 1933 års siffror som utgångspunkt framgår att de för nämnda år skulle ha medfört en kostnadsökning för staten av omkring 43 milj. och för landstingen av omkring 51 milj. kr., däri inberäknat vägskatten med omkring 32 milj. kr. Utgifterna skulle ha minskats för landskommunerna med 76,7 milj. kr. (inkl. vägskatten), för landstingsstäderna med 11 och för städerna utanför landsting med 6,5 milj. kr. A andra sidan skulle vissa nu utgående statsbidrag bortfalla. Detta gäller framför allt bidraget på 8,8 milj. kr. till utjämning av kostnaderna för skolväsendet samt anslaget till understöd åt mera betungade väghållningsdistrikt på 1,8 milj. kr. Vidare torde behovet av understöd till synnerligt skattesvaga kommuner komma att försvinna i samma mån som genomförandet av föreslagen förändeler en effektiv skatteutjämning.

Beredningen har icke framlagt några detaljerade förslag, utan utgår ifrån att statsmakterna först skola fatta principiell ståndpunkt till reformernas allmänna omfattning och innebörd samt att först därefter detaljerna skola upptas till behandling och de nya reglerna utformas.

Folkskolväsendet allt mera en statsangelägenhet.

Beträffande folkskolväsendet förordar beredningen att bestämmanderätten i frågor rörande organisationen, skolbyggnaders anläggning och användning samt lärarplatsers inrättande centraliseras och förbehålles staten. Staten bekostar uppförande och underhåll av skolbyggnader samt förhyrande av skollokaler. Dock skola de städer, som ej deltaga i landsting, bestrida en tredjedel av dessa kostnader. Tomtmark för skolhus skall utan ersättning tillhandahållas av skoldistriktet. De nuvarande skolhusen överlåtas till staten. Staten bidrager med två tredjedelar av kostnaden för inventarier och undervisningsmaterial i skolorna.

Staten bestrider hela kostnaden för de lärarpersonalen författningsenligt tillkommande avlöningarna och sörjer således även för tillhandahållande av erforderliga tjänstebostäder. De nuvarande tjänstebostäderna överlåtas av skoldistrikten till staten. Då ny lönereglering för lärarpersonalen genomföres bör rätten för skoldistrikten att bevilja kommunala löneutlägg upphöra.

Regeringen fastställer antalet lärare.

Inom varje landstingsområde inrättas ett väsentligen kommunalt organ för folkskolärenden, benämnt skolkretsstyrelse. Av kretsstyrelsens ledamöter utses en av skolöverstyrelsen, en av länsstyrelsen och de övriga av landstinget. Folkskolinspektörernas likaom även länsstyrelsernas och domkapitlens ställning till skolväsendet blir i det väsentliga oförändrad. Åt skolöverstyrelsen beredes en förstärkt ställning såsom den centrala ämbetsmyndigheten för folkskolväsendet. Skolöverstyrelsen avgör frågor om inrättande, förläggning och indragning av skolor och skolavdelningar. Antalet lärare fastställes årligen av regeringen. Ny lärartjänst får ej inrättas utan regeringens tillstånd. Den nuvarande ordningen för tillsättande av lärare bibehålles i princip. Skoldistrikten befogenheter beskäras dock genom skyldighet för dem att vid uppkommande ledighet mottaga lärare, som vederbörande statliga myndighet finner behövligt att förflytta från annan ort inom skolkretsen.

Fattigvårds- och barnavårdskostnaderna regleras.

Även i fråga om kostnaderna för den obligatoriska fattigvården, barnavården och pensionsförsäkringen föreslås betydande omläggningar. Av de kostnader som icke gäldas av staten och som ej ersättas av de understödda eller för dem försörjningspliktiga, skola tre fjärdedelar bäras av landstingen och en fjärdedel vila på primärkommunerna. Primärkommunerna skola liksom hittills bära hela kostnaden för den frivilliga fattigvården ävensom utgifterna för de kommunala pensionstillskotten och sjukvårdsbidragen samt för de grundavgifter, som ej inbetalas av de pensionsförsäkrade.

I syfte att verksamt minska antalet fattigvårdsmål förordas ändringar av flyttreskrifterna om hemorträtt. Kommunernas befogenhet att anlita rättegång för lösande av sina inbördes fattigvårdsvister bör begränsas.

Primärkommunernas anstaltsvård för kroniskt sjuka, tuberkulösa samt sinnessjuka och sinnesslöa upphör, och hithörande anstalter och avdelningar övertagas av landstingen, i den mån de anses behövliga och lämpliga för sitt nuvarande eller annat vårdändamål.

Landstingsområdet blir ett vägdistrikt.

Samtliga väghållningsdistrikt inom landstingsområdet sammanföras till ett vägdistrikt, där ej för särskilda fall annorlunda förordnats. Med bibehållande av länsstyrelsernas befogenhet i fråga om vägväsendet blir i övrigt landstinget den beslutande och landstingets vägstyrelse den förvaltande myndigheten. Landstingsområdet uppdelas av landstinget i arbetskretsar med förtroendemän, som utses av landstingets vägstyrelse och biträda denna med beredning av ärenden och med vägarbetenas utförande. I vägstyrelsen inskäres en representant för staten. Övriga medlemmar utses av landstinget.

Medan statens ställning till städernas polisväsende lämnas oförändrad, övertar staten polisväsendet på landsbygden, därvid dock undantages tillhandahållande av arrestrum och tjänstelokaler.

Beredningens förslag är icke enhälligt. Sålunda har reservation avgivits beträffande fattigvården, barnavården och pensionsförsäkringen samt vägväsendet av hrr Carlström, Magnusson och Wahlin, vilka funnit de med genomförandet av beredningens förslag på dessa områden förenade riskerna, framför allt ur sparsamhetssynpunkt, alltför stora. I denna reservation har hr Tjällgren instämt utom i vad angår fattigvårdens organisation och finansiering. Beträffande denna förvaltningsuppgift har hr Tjällgren ansett sig böra, om och med tveksam, biträda beredningens förslag. Hr Fast har slutligen reserverat sig mot förslaget om förstatligande av landsbygdens polisväsende.

Betänkandet är undertecknat av hrr Ernst Lyberg, ordförande, Oscar Carlström, K. Dahlberg, Erik Fast, E. O. Magnusson i Tumhult, L. Tjällgren, Nils Wahlin och Sven Odén.

IREFILMS MÅL OM ARBETSLÖSHETSFILMEN.

Vid rådhusrätten sjunde avdelning förrekom på tisdagen aktiebolaget Irefilms mål mot kommittén för arbetslöshetsfilmen, redaktörerna C. J. Björklund och Harry Kolare, förtroendemännen Sigvard Cruse och G. O. Strand samt hr C. W. Andersson, som kräves på i runt tal 75.000 kr. Filmbolaget företrädes av advokaten Thure Essén och svarandena av advokaten Arvid Rudling.

Från svarandesidan åberopas, erinrade advokaten Essén, att någon betalningsskyldighet icke skulle föreligga för kommittén enligt det åberopade avtalet i ansvar mån än kommittén själv fick in medel. Enligt Irefilms mening är denna bestämmelse endast avsedd att vara en säkerhetsbestämmelse för bolaget, så att kommittén skulle vara skyldig tillse att alla inflytande medel komma bolaget till handa. Därmed har endast avsetts att bereda Irefilm en säkerhet för betalningen, men icke att bolaget ej skulle erhålla betalning för sitt arbete. Svarandenas förslå att rubricera avtalet som ett kommissionsavtal betecknades såsom orimligt.

För ett bemöte advokaten Essénas inlaga hemställde advokaten Rudling om uppskov, och målet förekommer åter den 14 februari.

När influensan angriper

de övre luftvägarna — när näsan fuktar och ögonen tåras — när stämman blir hes och halsen ömmar — då är Ni säkert glad att ha LÄKEROL till hands.

LÄKEROL ger ej blott lindring, utan även skydd. Läkare i in- och utlandet giva LÄKEROL sitt erkännande. Därför kan Ni lita på LÄKEROL.

I influensa- och förkylningstider — använd dagligen LÄKEROL som **skydd.**

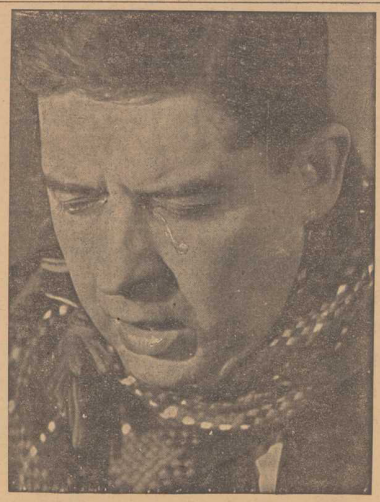

Med. Dr C. CURUPI, Prag, skriver om Läkerol:

Mina försök övertygade mig om, att användningen av Läkerol företrädesvis ifrågakommer vid stor retlighet hos den sjuka slemhinnan. Avsöndringen påverkas på ett milt sätt och anfallningen minskas. Läkerol förebygger de ofta förekommande recidiven genom förkylning samt medför inga som helst störningar av magen eller tarmen. Dålig andedräkt försvinner.

C. Curupi

Om Ni redan angripits av influensa, skall Ni finna, att Läkerol lindrar den mest envisa hosta, minskar heshet och ömhet i svalget samt har en allmänt stimulerande, uppfriskande och uppiggande verkan.

Läkerol

BRÖST-TABLETTER

Krantz

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.